

ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

УДК 365.07.003

В. В. ПРОХОРОВА,
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки та організації діяльності
суб'єктів господарювання,
Українська інженерно-педагогічна академія*

Ю. Є. БЕЗУГЛА,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та організації діяльності
суб'єктів господарювання,
Українська інженерно-педагогічна академія*

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У статті досліджено питання формування фінансової стратегії підприємницької системи України. Визначено, що збалансованість розвитку визначається ступенем оптимальності співвідношення динаміки і стійкості поточного її функціонування. Зроблено висновок, що розвиток підприємницької системи й реалізація потенціалу перетворюються на один із ключових елементів фінансової стратегії. Це дасть змогу створити передумови для зростання та стабілізації діяльності підприємницької системи в стратегічному й тактичному періодах розвитку. Але кожні зміни, як і їх відсутність, несуть за собою низку ризиків, з якими можуть зіштовхнутися підприємницька система та галузь в цілому. Для їх локалізації необхідно визначитися зі слабкими та сильними сторонами підприємницької системи, та можливостями і загрозами стратегічного розвитку її фінансового потенціалу.

Ключові слова: формування, фінансова стратегія, розвиток, підприємницька система, рівень, фактор.

Постановка проблеми. В сучасних умовах діяльності виконання аналізу діяльності підприємницької системи дає змогу оцінити стратегічні перспективи

й окреслити стратегічні орієнтири майбутнього розвитку. Але, крім зовнішнього середовища, потрібно мати чітку характеристику теперішнього стану підприємницької системи і її потенціалу для реагування на можливі зміни або спроможності самим генерувати зміни. Саме тому, з метою виявлення закономірностей, тенденцій і оцінки змін економічних процесів застосовується система формування фінансової стратегії. Фінансова стратегія підприємницької системи включає в себе визначення оціночних ознак, визначення і вибір методів їх вимірювання, а також характеристику цих ознак за певними принципами, робить оцінку знайдених відхилень від стандартних (прийнятих) значень. Правильна постановка завдання та вибір мети фінансової стратегії підприємницької системи мають велике значення. На їх основі і з урахуванням наявних можливостей визначається істинний фінансовий стан, виробляються способи досягнення оптимальних управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням формування фінансової стратегії присвячена велика кількість робіт видатних вчених-економістів. Найбільший внесок у розробку досліджуваної теми зробили такі вчені: І. Ансофф [1], О. Ареф'єва [2], І. Бланк [3], П. Дойль [7], Л. Забродська [8] та ін. Проблеми діяльності підприємницької системи висвітлено в роботах О. Дзьоби [4], Л. Митько [5], І. Карпи [6] та ін. Але, на сьогодні немає ефективно сформованої фінансової стратегії підприємницької системи, яка б дозволила вийти зі кризового стану й підняти міжнародний рівень країни.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження питань формування фінансової стратегії підприємницької системи України.

Виклад основного матеріалу. Варто зауважити, що Українська підприємницька система є, безумовно, стратегічною складовою енергетичного комплексу України. Від ефективної її роботи залежать не тільки доходи державного бюджету країни, стабільність газопостачання населення, промисловості, а й значною мірою енергетична безпека багатьох країн Європи. В свою чергу, необхідно зауважити і на таких факторах, як відсутність дієвого механізму середньострокового та довгострокового кредитування; нерозвиненість інфраструктури внутрішнього ринку; відсутність реальних джерел фінансування; низький рівень інноваційної активності підприємницької системи та ін. Фактори впливу на зниження рівня конкурентоспроможності підприємницької системи України подано на рис. 1. З метою підвищення ефективності діяльності підприємницької системи України необхідно визначити основні напрямки формування фінансової стратегії [1-3]:

- підвищення інноваційної активності в галузі,
- розширення внутрішнього ринку;

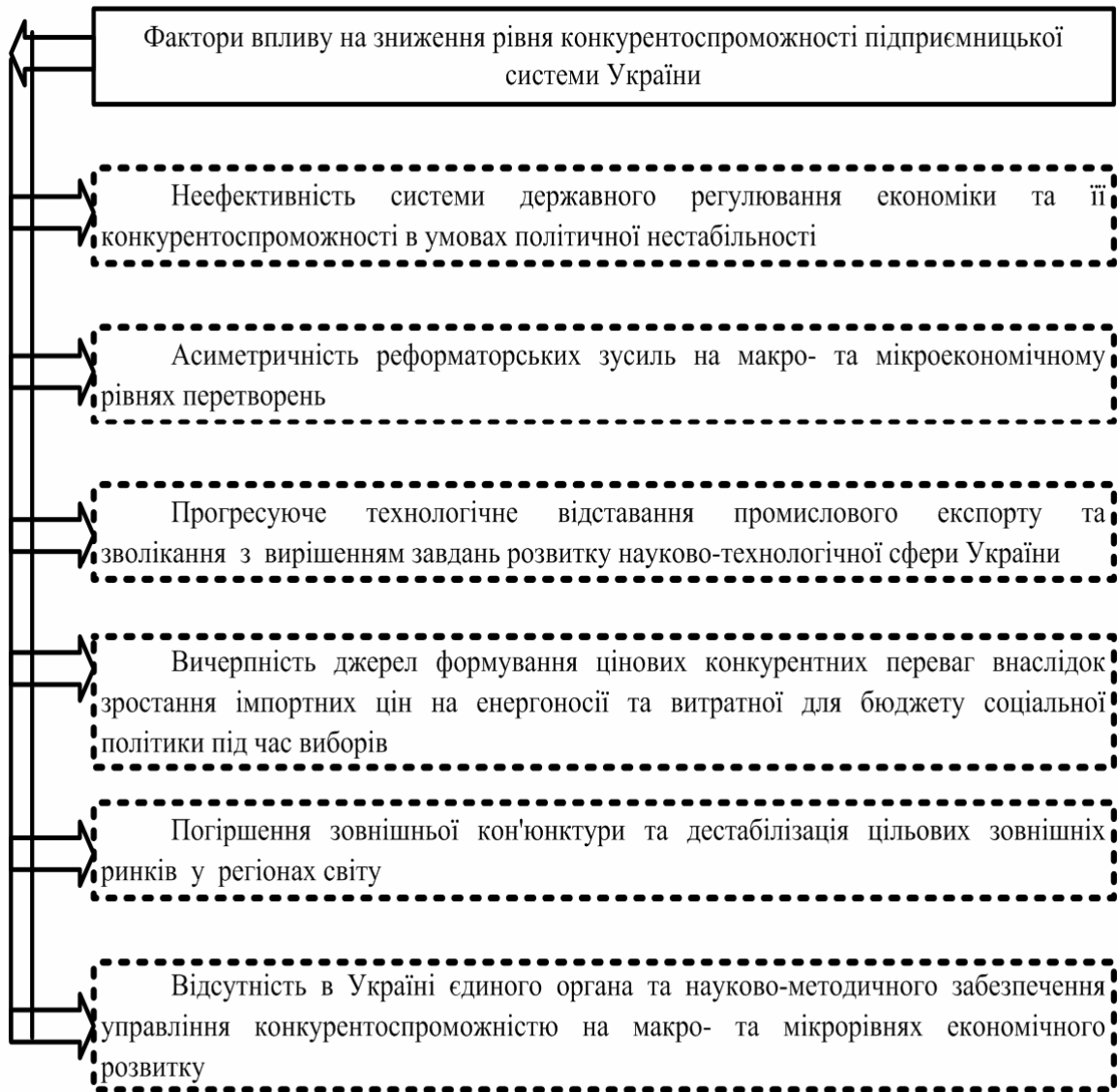

Рис. 1. Фактори впливу на зниження рівня конкурентоспроможності підприємницької системи України

стимулювання експорту;
сприяти освоєнню нових видів складної, конкурентоспроможної і наукоємної техніки для переоснащення галузей;
широке впровадження високих ресурсозберігаючих технологій;
використання універсального технологічного оснащення;
регулювання ринку праці;
переоснащення та оновлення основних фондів;
залучення в галузь кваліфікованих фахівців.

Отже, вихід із ситуації, що склалася, бачиться в оптимальному використанні наявних природних і набутих переваг, у вирішенні системних проблем формування фінансової стратегії підприємницької системи й у

співробітництві з іноземними компаніями, а також проведенні реформаційних змін в галузі. Формування фінансової стратегії підприємницької системи України, складається з взаємозв'язаного управління поточним функціонуванням і розвитком підприємницької системи. При цьому збалансованість розвитку визначається ступенем оптимальності співвідношення динаміки і стійкості поточного функціонування підприємницької системи. Теоретичні положення удосконалення напрямів функціонування підприємницької системи України на основі формування фінансової стратегії визначають місце механізму радикальних перетворень в системі управління розвитком стратегії, задають вимоги до параметрів змін і створюють основу для формування фінансового механізму в умовах значних змін зовнішнього середовища [4-6].

Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на діяльність підприємницької системи має стратегічний характер. Вони зумовлюють фінансову кризу, якщо менеджмент неправильно або несвоєчасно реагує на них. Безперечно, досліджуючи підприємницьку систему, той чи інший випадок фінансової кризи, можна виокремити певні специфічні причини фінансової неспроможності.

Саме тому, несприятливі зміни зовнішніх умов функціонування підприємницької системи зумовили дестабілізацію її діяльності. Погіршення показників функціонування підприємницької системи під час фінансово-економічної кризи обумовлене зменшенням попиту на послуги, оскільки економіка України виявилася надто вразливою до проявів світової кризи, вона досі не позбавилася глибоких структурних деформацій попереднього періоду, значно відстає від розвинених країн за сукупною продуктивністю наявних факторів виробництва та рівнем добробуту населення.

Отже, надмірна відкритість економіки при нерозвиненості внутрішнього ринку супроводжується високою чутливістю до коливань зовнішньої кон'юнктури, а в умовах кризових явищ вона однією з перших відчуває нові виклики, пов'язані не лише з фінансовими проблемами, але й із змінами клімату, світовими і регіональними енергетичними і продовольчими кризами тощо. Для ефективної роботи підприємницької системи виникає необхідність у формуванні стратегії її діяльності та окремих складових, таких як виробнича, фінансова, кадрова, управлінська та маркетингова. Застосування заходів фінансової стратегії до проблемних сфер дозволить заздалегідь вжити превентивних заходів, щоб уникнути небажаних кризових ситуацій в результаті проведення змін підприємницької системи. Це стало основою для поглибленого дослідження питань щодо формування фінансової стратегії підприємницької системи. Саме така стратегія дозволяє надати

комплексності уявлення про оцінку ефективності проведення ефективних заходів в фінансовій сфері підприємницької системи (рис. 2).

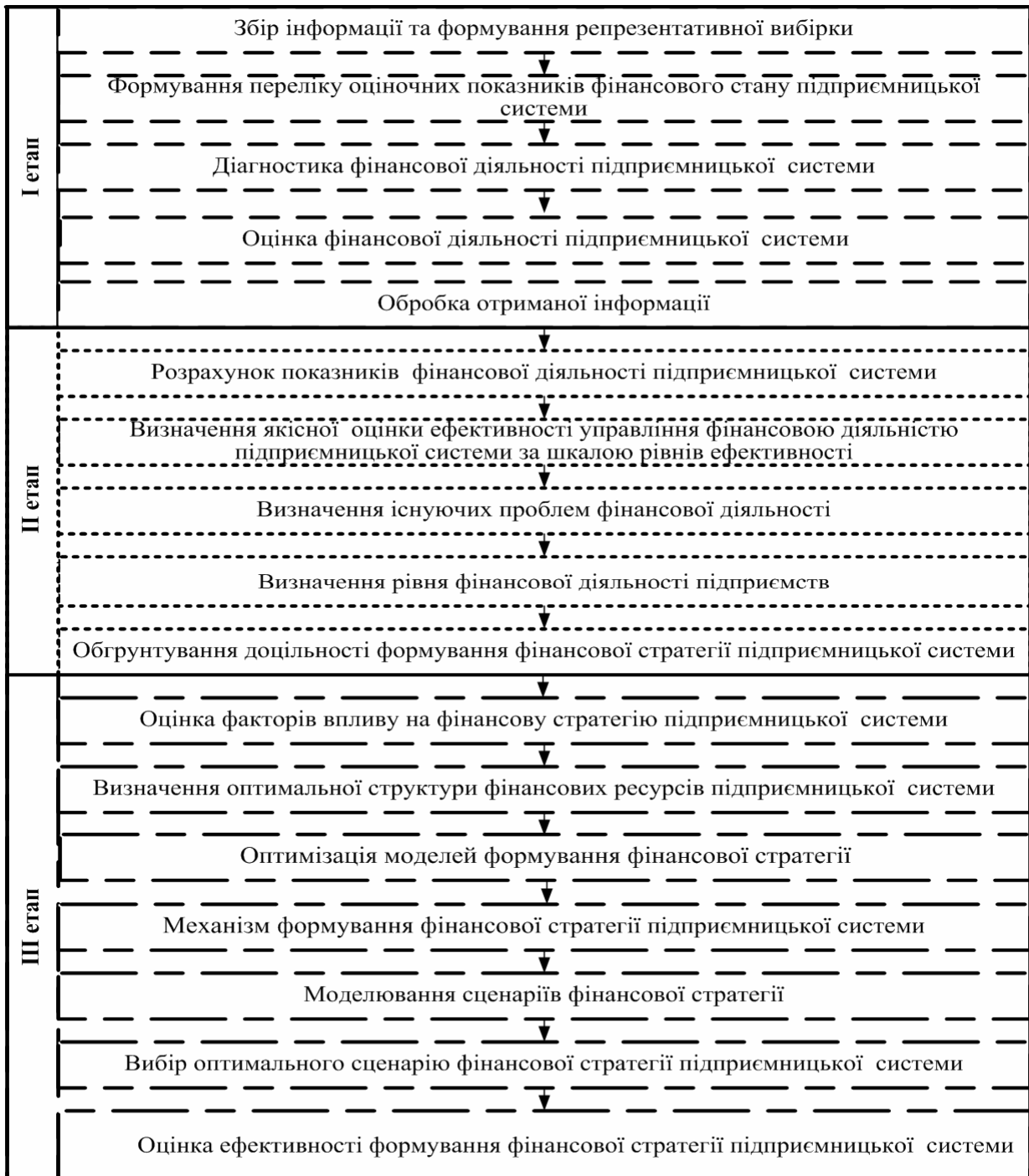

Рис. 2. Етапи формування фінансової стратегії підприємницької системи

Виходячи з рис. 2 можна сказати, що важливою особливістю адаптації підприємницької системи в кризових умовах є попередження змін у зовнішньому оточенні шляхом зміни власного стилю поведінки. Це потребує формування моделі фінансової стратегії на основі «слабких сигналів», що генерує завчасні, цілеспрямовані попереджувальні дії, які забезпечують

здатність до самозбереження, гнучкість, орієнтацію на майбутні зміни, готовність до здійснення діяльності в умовах невизначеності, формування потенціалу, стійкого до раптових змін і здатного вчасно ідентифікувати можливі погрози, діагностувати ранні ознаки кризових процесів і протистояти їхньому розвитку. Інший шлях повинен бути націлений на відновлення конкурентоспроможності підприємницької системи із використанням механізму фінансової стратегії. Реалізація фінансової стратегії дозволить знизити імовірність виникнення кризових ситуацій, зменшити розмір можливого збитку, що виникає в кризовій ситуації, підвищити стратегічний потенціал і активізувати потенціал протидії кризовим явищам, підсилити адаптаційні можливості підприємницької системи і зміцнити їх конкурентні позиції.

Стан підприємницької системи можна охарактеризувати через параметри внутрішнього потенціалу, що відбиває його ресурси й впливи зовнішнього середовища. Ці параметри варто розглядати як керуючих, негативні впливи яких визначають динаміку розвитку підприємницької системи. Стрибкоподібна зміна стану підприємницької системи, що відбувається в результаті плавної зміни керуючих параметрів, з позиції теорії катастроф означає, що будь-який негативний зовнішній або внутрішній імпульс може привести до глибокої кризи.

Фінансова стратегія передбачає оптимізацію структури капіталу підприємств (зміну структури пасивів), що досягається, насамперед, переоформленням боргових зобов'язань (розстрочка, списання виплат). Крім того, під час фінансової реструктуризації вирішуються завдання ліквідації субсидювання, підвищення фінансової автономії, використання переваг цінних паперів, залучення іноземного капіталу. Фінансова стратегія може передбачати відстрочення погашення заборгованості, зниження процентної ставки по ній, визначення більш вигідної схеми її погашення, використання інших прийомів покращення фінансового стану, наприклад, конвертацію заборгованості або її частки у цінні папери підприємства.

При формуванні стратегії управління підприємства основна увага акцентується на підвищенні рівня добробуту власників капіталу (підприємства) та максимізації його ринкової вартості. Водночас така головна ціль потребує певної конкретизації з урахуванням завдань та особливостей майбутнього фінансового розвитку підприємства. Система стратегічних цілей повинна забезпечити формування належних обсяжних фінансово-економічних ресурсів та високорентабельного використання власного капіталу; оптимізацію структури активів і капіталу; допустимий рівень фінансового ризику у процесі реалізації майбутньої фінансової діяльності підприємства й таке інше. Зміст кожної функції фінансової стратегії визначається специфікою факторів, які

виконуються в рамках даної функції. Тому складність їх формування визначає всю складність визначення факторів впливу на неї. Це положення має важливе методичне значення для розкриття сутності і ролі окремих факторів фінансової реструктуризації, які в сучасних умовах розширилися, ускладнилися і диференціювалися у зв'язку з ростом масштабів господарської діяльності, диверсифікованістю й інтернаціоналізацією виробництва.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, розвиток підприємницької системи залишається незадовільним і стає на заваді створенню передумов для поліпшення взаємозв'язків як всередині країни, так і на міждержавному рівні, якісному забезпеченню обслуговування суб'єктів господарювання і населення, покращенню іміджу України. Тому розвиток підприємницької системи й реалізація потенціалу перетворюються на один із ключових елементів фінансової стратегії. Це дасть змогу створити передумови для зростання та стабілізації діяльності підприємницької системи в стратегічному й тактичному періодах розвитку. Але кожні зміни, як і їх відсутність, несуть за собою низку ризиків, з якими можуть зіштовхнутися підприємницька система та галузь в цілому. Для їх локалізації необхідно визначитися зі слабкими та сильними сторонами підприємницької системи, та можливостями і загрозами стратегічного розвитку її фінансового потенціалу.

Список використаної літератури

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М.: Экономика, 2005. – 178 с.
2. Арефьева Е. В. Стратегия и тактика управления производственными системами / Е. В. Арефьева. – Харьков: Основа, 1996. – 203 с.
3. Бланк И. А. Стратегия и тактика управления финансами / И. А. Бланк. – К.: ИТЕМ Лтд, АДЕФ-Украина, 2006. – 195 с.
4. Дзьоба О.Г. Інвестиційні пріоритети розвитку системи України [Електронний ресурс] / О.Г. Дзьоба - Режим доступу: <http://confcontact.com/node/194>.
5. Митько Л.О. Українська система: позитив і негатив для України [Електронний ресурс] / Л.О. Митько. - Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index.php?ELEMENT_ID=57220&print=Y
6. Карп И. Система Украины: на раздорожье [Електронний ресурс] / И. Карп, Л. Униговский. - Режим доступу: http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/gazotransportnaya_sistema_ukrainy_na_razdorozhie.html
7. Дойль П. Менеджмент: стратегия и тактика / П. Дойль; пер. с англ. под ред. Ю. Н. Каптуревского. – СПб.: Питер, 1999. – 560 с.
8. Забродська Л. Д. Стратегічне управління: реалізація стратегії /

Л.Д. Забродська: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Консум, 2004. – 208 с.

9. Кугаенко А. А. Методы динамического моделирования в управлении экономикой / А. А. Кугаенко; под ред. П. Е. Кондрашова. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Университетская книга, 2005. – 456 с.

10. Кульба В. В. Методы формирования сценариев развития социально-экономических систем / В. В. Кульба, Д. А. Кононов, С. А. Косяченко, А. Н. Шубин. – М.: СИНТЕГ, 2004. – 291 с.

References

1. Ansoff, I. (2005), *Strategicheskoe upravlenie* [Strategic management], Ekonomika, Moscow, Russia.
2. Arefyeva, E.V. (1996), *Strategiya i taktika upravleniya proizvodstvenymi sistemami* [Strategy and tactics of managing production systems], Osnova, Kharkov, Ukraine.
3. Blank, I.A. (2006), *Strategiya i taktika upravleniya finansami* [Strategy and tactics of financial management], ITEM Ltd, ADEF – Ukraina, Kiev, Ukraine.
4. Dzoba, O.H. *Investytsiyni priorytety rozvytku systemy Ukrainy* [Investment priorities of development of Ukraine], available at: <http://confcontact.com/node/194> (Accessed 21 May 2017).
5. Mytko, L.O. *Ukrainska systema: pozytyv i nehatyv dlya Ukrainy* [Ukrainian System: positive and negative for Ukraine], available at: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=57220&print=Y (Accessed 21 May 2017).
6. Karp, I. and Unigovskiy, L. *Sistema Ukrainy: na razdorozhchii* [System of Ukraine: on the road], available at: http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/gazotransportnaya_sistema_ukrainy (Accessed 21 May 2017). [_na_razdorozhchii.html](http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/gazotransportnaya_sistema_ukrainy)
7. Doyl, P. (1999), *Menedzment: strategiya i taktika* [Management: Strategy and Tactics], Piter, Saint Petersburg, Russia.
8. Zabrodskaya, L.D. (2004), *Stratehichne upravlinnya: realizatsiya stratehii* [Strategic Management: implementation strategy], Konsum, Kiev, Ukraine.
9. Kugaenko, A.A. (2005), *Metody dinamicheskogo modelirovaniya v upravlenii ekonomikoy* [Methods of dynamic modeling in economic management], Universitetskaya kniga, Moscow, Russia.
10. Kulba, V.V., Kononov, D.A., Kosyachenko, S.A. and Shubin, A.N. (2004), *Metody formirovaniya stsensarijev razvitiya sotsialno-ekonomicheskikh system* [Methods for the formation of scenarios for the development of socio-economic systems], SINTEG, Moscow, Russia.

Prokhorova V., DLit, Professor, Bezuhlaya U., Ph.D. in Economics, Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy

Formation of the financial strategy of the enterprise system of Ukraine

The article deals with the formation of the financial strategy of the enterprise system of Ukraine. It is determined that the development balance is determined by the degree of optimality of the relationship between the dynamics and the stability of its current functioning. It is concluded that the development of the entrepreneurial system and the realization of potential are becoming one of the key elements of the financial strategy. This will create prerequisites for the growth and stabilization of the business system in the strategic and tactical periods of development. But every change, like their absence, entails a number of risks that the business system and the industry as a whole may face. For their localization, it is necessary to determine the weak and strong aspects of the business system, and the opportunities and threats to the strategic development of its financial potential.

Key words: formation, financial strategy, development, gas transmission system, level, factors.

Прохорова В.В., д.э.н., профессор, Безуглая Ю.Е., к.э.н., Украинская инженерно-педагогическая академия

Формирование финансовой стратегии предпринимательской системы Украины

В статье исследованы вопросы формирования финансовой стратегии предпринимательской системы Украины. Определено, что сбалансированность развития определяется степенью оптимальности соотношения динамики и устойчивости текущего ее функционирования. Сделан вывод, что развитие предпринимательской системы и реализация потенциала превращаются в один из ключевых элементов финансовой стратегии. Это позволит создать предпосылки для роста и стабилизации деятельности предпринимательской системы в стратегическом и тактическом периодах развития. Но каждые изменения, как и их отсутствие, влекут за собой ряд рисков, с которыми могут столкнуться предпринимательская система и отрасль в целом. Для их локализации необходимо определиться со слабыми и сильными сторонами предпринимательской системы, и возможностями и угрозами стратегическому развитию ее финансового потенциала.

Ключевые слова: формирование, финансовая стратегия, развитие, предпринимательская система, уровень, фактор.